

พุทธศาสนากับการตีความเชิงจริยศาสตร์ Buddhism and ethical interpretations

ไพศาล เครือแสง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ไพรินทร์ ณ วันนา

พระครูโกวิทอรธวาที นฤพันธ์ สมเจริญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

yanissaro_17@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

จริยศาสตร์ คือศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติที่ควรเว้น ควรทำ ถูกผิด รวมไปถึงศึกษา
จริยธรรม คุณธรรมที่เป็นมาตรฐานความดีชั่ว ถูกผิด ความดีสูงสุดที่ควรดำเนินให้ถึง และเกณฑ์การ
ตัดสินคุณค่าเชิงจริยธรรม ทั้งนี้ จริยศาสตร์ตะวันตกและจริยศาสตร์เชิงพุทธ มีความเป็นศาสตร์ที่
คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้เหตุผล จริยศาสตร์ตะวันตกจะมีความแตกต่างจากความ
เป็นศาสนาที่มุ่งเน้นในเรื่องของความเชื่อ แต่จริยศาสตร์จะมุ่งเน้นความเป็นปรัชญาของเหตุและผล
ในขณะที่พุทธศาสนาก็เป็นศาสนาที่มุ่งเน้นในเรื่องของเหตุและผลเช่นเดียวกัน พุทธศาสนาจึงมีการ
ตีความของจริยศาสตร์ที่อาศัยหลักเหตุและผลในการตีความด้วยเช่นกัน บทความนี้ ได้นำเสนอจริย
ศาสตร์พื้นฐานของตะวันตก ศาสตร์การตีความ และการตีความเชิงจริยศาสตร์ของพุทธศาสนา
โดยเฉพาะในเรื่องของความดี ความชั่ว และผลของการกระทำหรือพฤติกรรม

คำสำคัญ : พุทธศาสนา, การตีความ, จริยศาสตร์

Abstract

Ethics is the science of behavior that should be avoided, right and wrong, including studying ethics. Virtue that is the standard of good and evil, right and wrong, the highest good that should be achieved. And criteria for judging ethical values.

However, western ethics and Buddhist ethics have a similar science especially in terms of reasoning; the western ethics differs from religion which focuses on beliefs. But ethics focuses on the philosophy of cause and effect. While Buddhism is a religion that focuses on cause and effect as well. Buddhism therefore has an interpretation of ethics based on cause and effect in interpretation as well. This article presents the basic ethics of the West interpretive science and the ethical interpretation of Buddhism especially in the matter of good, evil and the consequences of actions or behaviors.

Key words: Buddhism, Interpretation, Ethics

บทนำ

จริยศาสตร์ในฐานะที่เป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญา ซึ่งเรียกว่า ปรัชญาจริยศาสตร์ (Ethical Philosophy) เป็นสาขาที่อภิปรายถกเถียงถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด ควรไม่ควร ค่าของคนวัดกันที่ไหน เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมมีหรือไม่และเป็นอย่างใด สิ่งที่มีค่าสูงสุดทุกยุคทุกสมัย แนวความคิดของนักปรัชญาในสมัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาจริยศาสตร์ ปรัชญาสำนักงานต่างๆ มาเสนอ เพื่อค้นหาแก่นแท้ที่เกี่ยวกับคุณค่าและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของชีวิต และเป็นการศึกษาเรื่องคุณค่าแห่งความประพฤติและคุณค่าแห่งชีวิตมนุษย์ จริยศาสตร์พยายามตอบคำถามที่ว่า ความดีความชั่ว ถูก ผิด คือ อะไร มีมาตรฐานอะไรหรือไม่ที่จะวัด หรือตัดสินว่าการกระทำหรือความประพฤติดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด ชีวิตที่ดีนั้นเป็นอย่างใด อะไรคือความดีสูงสุดของมนุษย์ ควรใช้ชีวิตอย่างไรจึงคุ้มค่ากับการเกิดเป็นมนุษย์ (ชาตรี ชุมเสน, 2556, น. 373)

จริยศาสตร์ (ethics) ตรงกับภาษาละตินว่า *ethos*, *ethikos* โดยความหมายนัยนี้ จริยศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติ หรือการกระทำของมนุษย์ (ethics: science of moral; rules of conduct) ในภาษาไทย จริยศาสตร์ หมายถึง ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ แสวงหากฎเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไรถูก ไม่ถูก ดี ไม่ดี ควรไม่ควร และพิจารณาปัญหาเรื่องสภาพของค่าทางศีลธรรม หรือ จริยศาสตร์ คือ การศึกษาตามวิธีการอันมีแบบแผนเพื่อที่จะเข้าถึงปัญหาอันสูงสุด ซึ่งเกี่ยวกับความประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า จริยศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญา ที่ศึกษาเกี่ยวกับ “คุณค่า” การกระทำของ

มนุษย์ (value in human conduct) โดยมีเหตุผลเป็นพื้นฐานในการโต้แย้ง อีกนัยหนึ่ง “จริยศาสตร์
คือวิชาที่ใช้วิธีการทางปรัชญา (การใช้เหตุผล) ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรม”

ปัญหาขั้นมูลฐานของจริยศาสตร์ก็คือ การตัดสินทางศีลธรรม ดังนั้น ปัญหาทางจริยศาสตร์ก็
คือการรู้ลักษณะของการตัดสินเหล่านี้ ซึ่งได้แก่ เนื้อหาและมาตรฐานทางศีลธรรม การตัดสินทาง
ศีลธรรมคืออะไร การตัดสินทางศีลธรรมเป็นพฤติกรรมของจิตซึ่งบอกให้เราทราบว่าอะไรผิดอะไรถูก
ตัดสินที่การกระทำและเจตนามีอุดมคติทางศีลธรรมเป็นปทัฏฐาน คือการนำเอาการกระทำไปเทียบกับ
มาตรฐานทางศีลธรรม หรือนำเอามาตรฐานทางศีลธรรมมาเป็นเครื่องวัดการกระทำ แล้วตัดสินว่า
ถูกหรือผิด และต้องวินิจฉัยเป็นเรื่องๆ ไป เช่น กรณีการมีภรรยาหลายคนหรือการมีสามีหลายคนซึ่ง
อาจเป็นการดีก็ได้ หรือไม่ดีก็ได้ สุดแล้วแต่กรณีแวดล้อมอื่นๆ การตัดสินทางศีลธรรมประกอบด้วยผู้
ตัดสิน เรื่องที่ถูกตัดสิน และมาตรฐานการตัดสิน ซึ่งถือเอามาตรฐานทางศีลธรรมนั่นเองเป็นเกณฑ์
พิจารณา การตัดสินทางศีลธรรมนั้นแตกต่างจากการตัดสินทางตรรกวิทยาและสุนทรียศาสตร์ การ
ตัดสินทางตรรกวิทยามุ่งไปที่อุดมคติทางความจริง การตัดสินทางสุนทรียศาสตร์มุ่งไปที่อุดมคติทาง
ความงาม ส่วนการตัดสินทางศีลธรรมมุ่งไปที่อุดมคติคือความดีอันสูงสุด (เมธา หริมเทพาธิป, 2563,
ออนไลน์)

ศาสตร์แห่งการตีความและความเข้าใจ

หลักการตีความเกิดขึ้นมาพร้อมกับการเกิดขึ้นของมนุษย์ เมื่อมนุษย์เกิดขึ้นเขาก็ได้รับพลัง
แห่งถ้อยคำทำให้สามารถสื่อถึงบุคคลอื่นได้ ในฐานะที่เป็นสัตว์สังคมกล่าวได้ว่าทันทีที่มนุษย์สามารถ
พูดกับคนอื่นโดยอาศัยภาษาก็ได้ถือว่าเขาได้นำเอาหลักการตีความมาใช้ในเชิงปฏิบัติการแล้ว เมื่อใดก็
ตามที่เขาพูดกับใครและใครพูดกับเขา เมื่อนั้นขบวนการตีความก็เกิดขึ้น ณ วินาทีนั้น การตีความต้อง
ใช้กฎแห่งเหตุผล ใช้ภูมิปัญญาและใช้การสื่อสารถึงกัน มนุษย์คือนักตีความภาษาที่สามารถทำความเข้าใจ
เข้าใจผู้อื่นได้ด้วยศิลปะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ ใช้ศัพท์ อรรถปริวรรต
โดยมีรากศัพท์และความหมายมาจาก “อรรถ” (คำสันสกฤต) และ “อรรถ” (คำมคธ) แปลว่า
“เนื้อความ” รวมกับ “ปริวรรต” (คำสันสกฤต) และ “ปริวัตต” (คำมคธ) แปลว่า “หมุนเวียน
เปลี่ยนแปลง เปลี่ยนไป แปรไป” รวมเป็น “อรรถปริวรรต” จึงแปลได้ว่า “การแปรเนื้อหาจาก
ความหมายตามตัวอักษรเป็นความหมายตามเกมภาษา” (กิริติ บุญเจือ, 2549)

คำว่า Hermeneutics พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน บัญญัติศัพท์ภาษาไทยว่า อรรถปริวรรตศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์แห่งการตีความ คำนี้เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 17 โดย เจ.ซี.แดนอเออร์ (J.C. Dannhauer) นำมาใช้เป็นคนแรกในกลางศตวรรษ เพื่อใช้ตีความคัมภีร์ทางศาสนา กฎหมาย และวรรณคดี โดยมีเป้าหมายเพื่อหาความถูกต้องทางภาษาและประวัติศาสตร์ ต่อมา ชลายนี มาเคอร์ ผู้ได้รับขนานนามว่าเป็นบิดาแห่งการตีความสมัยใหม่ ได้พัฒนาการตีความต่อไปเพื่อใช้ตีความตำราทั่วไป ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นคัมภีร์ทางศาสนาเท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบเจตนารมณ์ของผู้แต่งตำรานั้น ถือว่าผู้แต่งตำรากับผู้ตีความวิจารณ์ตำรานั้นมีจินตนาการต่างกัน ผู้ตีความตำรานั้นน่าจะเข้าถึงความรู้สึกของผู้แต่งตำรานั้นได้ดีกว่าผู้แต่งตำรานั้นเสียด้วยซ้ำ ต่อมา ดีลธาย หันมาพัฒนาศาสตร์แห่งการตีความอย่างเอาจริงเอาจัง โดยสรุปว่าการตีความไม่ควรจำกัดให้ใช้เฉพาะกับคัมภีร์ แต่ควรนำมาใช้ตีความพฤติกรรมมนุษย์ รวมถึงวัฒนธรรมและสังคมด้วย เรียกว่า วัฏจักรหรือกรอบแห่งการตีความ (the hermeneutic circle) หมายถึง การตีความตามตำราต้องค้นหาบริบททางวัฒนธรรมและสังคมที่อยู่เบื้องหลังด้วย (กันยาวิริ์ สัทธาพงษ์, 2019, น. 9-10)

Bleicher (Bleicher, 1980: 3) เสนอว่าเราควรแยกแยะระหว่าง “ปรัชญาเกี่ยวกับ hermeneutics” และ “ปรัชญา hermeneutics” เพราะอย่างแรกเป็นการไตร่ตรองทางปรัชญาเพื่อให้พื้นฐานแก่ทฤษฎีหรือวิธีวิทยาการตีความ นั่นคือ เป็นการให้รากฐานและทิศทางแก่ methodological hermeneutics ขณะที่อย่างหลังก็คือปรัชญาในสายที่พัฒนามาจาก ไฮเดกเกอร์ การแบ่งนี้มีประโยชน์ แต่ยังอาจจะยากที่จะเข้าใจ ณ จุดนี้ ประเด็นหนึ่งที่จะใช้เพื่อให้ความกระจ่างได้ในเบื้องต้น ก็คือว่าสำหรับอย่างแรกแล้ว จะให้ความเข้าใจเป็นตัวหลัก และการตีความเป็นสิ่งที่มาช่วยส่งเสริมความเข้าใจ แต่สำหรับอย่างหลัง ความเข้าใจและการตีความเป็นสิ่งเดียวกัน (ลักษณะนี้อาจจะใช้ช่วยระบุ “ปรัชญา hermeneutics” อื่นๆ นอกเหนือจากที่พัฒนามาจาก ไฮเดกเกอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พวกที่จัดเป็น hermeneutics of suspicion เช่น นิตเช่ (Nietzsche) ซึ่งกล่าวว่าทุกสิ่งเป็นการตีความ อย่างไรก็ตาม ยามที่กล่าวถึง “ปรัชญา hermeneutics” นั้น ตามปกติจะนึกถึงสายที่พัฒนามาจาก ไฮเดกเกอร์ เป็นหลัก) ชไลเออมาเคอร์ และ ดีลธาย ต่างก็จัดเป็นผู้เสนอปรัชญาเกี่ยวกับ hermeneutics ในที่นี้จะขอยก ชไลเออมาเคอร์ เป็นตัวอย่างของการแยกแยะระหว่างความเข้าใจและการตีความ ประการแรก ชไลเออมาเคอร์ เห็นว่า ความเข้าใจเป็นภาวะปกติ แต่เมื่อใดที่เกิดความไม่เข้าใจ เมื่อนั้นจึงเริ่มกิจกรรมการตีความ (Duke, 1977: 1-15) ประการต่อไป ชไลเออมาเคอร์ เห็นว่าการจะตอบคำถามว่า “เราควรจะทำความเข้าใจตัวบทอย่างไร” อันเป็นคำถามเกี่ยวกับ

หลักการตีความ เราจะต้องเข้าใจเสียก่อนว่า “อะไรคือความเข้าใจ” งานในส่วนปรัชญาของ ชไลเออมาเคอร์ ก็คือการตอบคำถามนี้ เพื่อนำคำตอบที่ได้เป็นกรอบการทำงานสำหรับพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการตีความ การตอบคำถามดังกล่าวจะมุ่งแสดงเงื่อนไขที่ทำให้ความเข้าใจเป็นไปได้ โดยเงื่อนไขที่ได้เหล่านี้ จะนำมาเป็นพื้นฐานการสร้างวิธีการตีความอีกต่อหนึ่ง (ibid: 1-3)

การตีความจริยศาสตร์ตามทัศนะของตะวันตก

จริยศาสตร์ตะวันตกจะเน้นในเรื่องการสอนเป็นหลักซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามเสมอไป ซึ่งได้มีกลุ่มนักสอนปรัชญาและวาทศิลป์ได้กล่าวไว้ว่า ความดีของบุคคลอื่นจะไม่มีคามหมายหรือไม่มีเหตุผลสำหรับเราแต่อย่างใด เพราะไม่มีบุคคลโดยยอมรับความดีของบุคคลอื่นเหมือนกับความดีของตนเอง และคานท์ ซึ่งเป็นนักจริยศาสตร์ชาวตะวันตกกล่าวไว้ว่า “มนุษย์ที่ดีที่สุด คือผู้ทำหน้าที่ดีที่สุด ถูกต้องครบถ้วนที่สุด” ในที่นี้ ได้นำเสนอการตีความจริยศาสตร์ของนักคิดนักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงที่สุด 3 ท่าน ได้แก่ โสเครตีส เพลโต และอริสโตเติล

โสเครตีส

โสเครตีส (Socrates) เป็นนักปราชญ์กรีกและเป็นชาวเมืองเอเธนส์ ซึ่งถือกันว่าเป็นผู้วางรากฐานของปรัชญาตะวันตก เกิดที่เอเธนส์ ประเทศกรีก โสเครตีสมีนิสัยชอบสนทนากับนักปรัชญาสำคัญ ๆ ของกรีก เพราะว่าเขาขณะนั้นเขาเริ่มสนใจวิชาปรัชญาแล้ว ซึ่งคำว่าปรัชญาในสมัยนั้นหมายถึง การคิดค้นหาคำตอบในเรื่องที่ยังไม่มีใครคิดมาก่อน รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับโลกและชีวิต มีลูกศิษย์และผู้ติดตามมากมายเพื่อคอยฟังคำสอน หรือถ้อยคำสนทนาของเขากับนักปรัชญาคนอื่น วิธีการสนทนาของโสเครตีสเป็นการซักถามหรือไต่ถามด้วยการใช้หลักของเหตุและผลที่เรียกว่า “ตรรกวิทยา” เขาอาจจะเริ่มต้นการสนทนาด้วยเรื่อง ธรรมดา หรือเกี่ยวข้องกับสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่สำคัญ จากนั้นจะป้อนคำถามที่แฝงซ่อนความหมาย ลึกซึ้งแก่คู่สนทนา อันจะนำไปสู่จุดหมายของการสนทนาว่า ทำอย่างไรจึงจะได้ผลดี ถูกต้องและ น่าเชื่อถือ เขาใช้วิธีการนี้แสวงหาความจริงของสิ่งต่าง ๆ

คุณธรรมที่ดีตามแนวคิดของโสเครตีส (สุทน ทองเล็ก, 2562 : 138-143) ได้แก่

1. ปัญญา (Wisdoms) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับความดี คือรู้ว่าอะไรดีไม่ดี ความดี สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล และเหตุผลของความดีจะทำให้มนุษย์มีความสุข มนุษย์ส่วนมากทำความชั่วเพราะความโง่เขลา ไม่รู้ว่าความดีคืออะไร ถ้ามนุษย์รู้ว่าความดีคืออะไร จะไม่ทำความชั่ว เพราะความ

ช่วยให้เป็นทุกข์ มนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้ต้องการความสุข ถ้ามนุษย์รู้ว่าความดีคืออะไร เขาก็จะทำแต่ความดี เพราะความดีทำให้เกิดความสุข ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ประพฤติดีและเว้นความชั่วเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ให้ประชาชนมั่นใจว่าการประพฤติดี ละเว้นความชั่วทำให้ชีวิตมีความสุข การประพฤติชั่วถูกปฏิเสธจากสังคมและทำให้ชีวิตเป็นทุกข์

2. ความกล้าหาญ (Courage) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เราควรกลัวและไม่ควรกลัว มีความกล้าหาญที่จะทำความดี แม้ในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ การทำความดีนั้นจะเสี่ยงด้วยชีวิตก็ตาม ไม่ได้กล้าแบบบ้าบิ่น แต่มีเหตุผลที่จะรักษาความดีให้ดำรงอยู่ต่อไป เช่น ผู้ปกครองกล้าที่จะทำในสิ่งที่ดี กล้าปราบปรามในสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ไม่ทำอะไรที่มีสองมาตรฐาน การที่ปล่อยความชั่วให้คงอยู่เพื่อเอาตัวรอด ทำให้ความดีสูญหายไป เป็นการกระทำที่ไม่ไว้วางใจของผู้ปกครอง

3. ควบคุมตนเอง (Temperance) หมายถึง การมีชีวิตตามทำนองคลองธรรมคุณงามแห่งความดี การไม่ปล่อยให้ชีวิตต้องตกเป็นทาสของอารมณ์และความปรารถนาต่างๆ ที่ไม่ใช่ความดี การได้ควบคุมตนเองทำให้ได้ใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่ การใช้ปัญญาในการแสวงหาเหตุผลเพื่อรักษาตนให้ดำรงความดีอยู่ตลอดเวลา ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในแผ่นดินต้องเป็นคนสาธารณะ ฉะนั้นการได้รู้จักควบคุมตนเองมีโอกาสรักษาสิ่งที่ประนีประนอมต่อประชาชนมากที่สุด ผู้ปกครองต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีตลอดเวลา

4. ความยุติธรรม (Justice) หมายถึง การแสดงออกในรูปของการกระทำที่เคารพสิทธิของคนอื่น และการไม่ยอมทำความชั่วต่อผู้อื่น คนที่ยุติธรรมไม่จำเป็นต้องตอบแทนการกระทำที่ยุติธรรมด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้รักความยุติธรรม และทำให้สังคมมีความยุติธรรมและสามารถให้ความยุติธรรมกับสังคม กล้าที่จะดำรงความยุติธรรมไว้ให้ได้ ถ้าผู้ปกครองในสังคมใดไม่มีความยุติธรรมหรือไม่กล้าที่จะทำความยุติธรรมเป็นที่เชื่อถือของสังคม หรือมีสองมาตรฐานสังคมนั้นย่อมไม่มีความสุข วุ่นวาย โสโครตีส เชื่อในหลักธรรมและความดี โสโครตีสนั้นเชื่อว่าผู้ปกครองนั้นต้องมาจากผู้ที่มีความรู้หรือเป็นปราชญ์ เพราะผู้ที่มีความรู้หรือปราชญ์ยอมทำความดีและรักษาความดี เพราะความดีทำให้สังคมตลอดจนประชากรของสังคมมีความสุข ให้ความรู้สึกเคารพอย่างแท้จริงต่อคุณธรรมของพลเมือง รวมทั้งความเชื่อที่ว่าคนที่ดีกว่าย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำเพื่อความยุติธรรมในชีวิตร่วมกันของนครรัฐ

เพลโต

เพลโต เป็นนักปรัชญาจิตนิยมของกรีก ได้หันมาสอนจริยธรรมให้กับชาวเอเธนส์เนื่องจากไม่เห็นด้วยกับคำสอนของสำนักโซฟิสต์ที่ได้กล่าวว่า ความดีคือความพอใจ คือความสุขสำราญ (Pleasure) ความดีคือสิ่งที่เราชอบ ดังนั้น ความดีจึงเป็นอัตวิสัย ใครชอบอย่างไรก็ทำอย่างนั้น เพราะฉะนั้น เพลโต ได้โต้แย้งปรัชญาของโซฟิสต์เพราะเห็นว่าการสอนเช่นนั้นจะนำความหายนะในทางจริยธรรมมาสู่ชาวเอเธนส์เกณฑ์ในการตัดสินจริยธรรมควรเป็นสากล โซฟิสต์สอนให้ทำความดีจากความพึงพอใจ แต่เพลโตสอนให้ทำความดีด้วยเหตุผล เพลโต เห็นว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับจริยศาสตร์ก็คือการกำหนดธรรมชาติคุณค่าของความยุติธรรมและวิธีการที่จะเข้าใจความยุติธรรมในสังคม เพลโต มีความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะแสดง ให้เห็นว่า ความยุติธรรมในความหมายที่บริสุทธิ์โดยสาระสำคัญแล้วก็คือ “ความดี” ไม่ใช่เป็นความดี เพื่อสังคมอย่างเดียวเท่านั้นจะต้องเป็นความดีในด้านคุณธรรมและจริยธรรม เพลโตกล่าวถึงคุณธรรมไว้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1) ปัญญา (Wisdom) คือ ความรู้หรือปัญญาขั้นสูงสุด คุณธรรมข้อนี้เกิดจากการใช้สมรรถภาพแห่งเหตุผลของวิญญาณแห่งเหตุผล คนมีปัญญาคือคนที่รู้จักใช้มนคติและเป็นผู้ใช้เหตุผลกำหนดชี้นำพฤติกรรมของตน แต่เพลโตยอมรับว่า จิตหรือวิญญาณอันสูงกว่าและถือว่าความฉลาดหรือความรู้ คือความดี ดังนั้น คนที่ฉลาดหรือมีความรู้มากกว่าจึงเป็นคนดี ในทัศนะของเพลโต มนุษย์ทุกคนสามารถสร้างธรรมชาติที่ดีในตัวได้

๒) ความกล้าหาญ (Courage) นอกจากความเป็นผู้ฉลาดแล้ว คุณธรรมข้อนี้เกิดมาจากวิญญาณตามเจตนารมณ์เป็นหลักเกณฑ์ตัดสินลักษณะของคนดี คือความกล้าหาญ แต่เป็นความกล้าหาญที่มีเหตุผลน่าหน้า ไม่ใช่กล้าหาญอย่างบ้าบิ่น คนกล้าหาญคือคนที่กล้าบุกเมื่อคราวสมควรบุกและถอยในคราวที่ควรถอย นอกจากจะรู้จักอะไรควรและไม่ควรแล้ว ยังต้องรักษาความถูกต้อง และชอบธรรมด้วยกฎหมาย

๓) การรู้จักประมาณ (Temperance) คุณธรรมข้อนี้เกิดจากการใช้เหตุผลควบคุมบังคับจิตใจ ความต้องการมิให้ลุ่มหลงในตัณหา ดังคำกล่าวว่า เป็นนายตนเอง หมายถึงการมีจิตส่วนที่ดี ควบคุมส่วนที่เลวโดยธรรมชาติอันเป็นสมรรถภาพของวิญญาณขั้นต่ำสุดให้อยู่ในขีดพอดี เหตุผลต้องอยู่เหนือตัณหาหรือความต้องการส่วนที่เลวที่มีอยู่มากเสมอ โดยไม่ปล่อยไปอำนาจความต้องการของตัณหา หากมนุษย์ไม่รู้จัก ควบคุมตนเองจะเป็นคนมัวเมาในความสุขและตัณหา ถือว่าเป็นคนไม่ดี

4) ความยุติธรรม (Justice) หมายถึง ความสมดุลหรือความกลมกลืนภายในใจของบุคคลผู้ที่มีจิตวิญญาณทั้งสามส่วน ทำหน้าที่ของตน ไม่ก้าวก่ายหน้าที่ของกันและกัน และยังประสานงานกันอย่างเหมาะสม ความยุติธรรมจึงเป็นการรวมงานของคุณธรรมทั้งสามข้างต้น จัดเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่สุด คนที่มีความยุติธรรมเพราะมีธรรมชาติสามชนิด คือ การรู้จักควบคุมตนเอง ความกล้าหาญ และมีความฉลาด คุณธรรมความดีไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยความบังเอิญ มนุษย์ต้องมีความรู้โดยการศึกษาเพียงพอที่จะแยกแยะสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว และเลือกประพฤติแต่สิ่งที่ดีซึ่งจะพบกับคุณธรรม

อริสโตเติล

สำหรับอริสโตเติล จริยธรรมคือคู่มือสำหรับการมีชีวิตที่ดี โดยอริสโตเติลได้นำเสนอไปตามลำดับขั้นตอนของชีวิต ความสุข (happiness หรือ eudemonia) ของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงชีวิต จากวัยเยาว์สู่ความเป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ โดยความสุขของผู้ที่อยู่ในวัยเยาว์ คือการควบคุมความรักและความปรารถนาให้อยู่ในกรอบหรือขอบเขตที่เหมาะสม โดยผ่านการศึกษาและการฝึกอบรม ซึ่งถือเป็นการเติมเต็มจิตวิญญาณส่วนของการต้องการ (appetitive part) ความสุขของผู้ใหญ่คือการมีความรู้เชิงปฏิบัติการ ได้รับความเคารพนับถือจากผู้คนในสังคม ความรับผิดชอบ และการได้รับการยกย่องสรรเสริญเมื่อได้ปฏิบัติตามหลักคุณธรรม ซึ่งถือเป็นการเติมเต็มจิตวิญญาณส่วนของการใช้เหตุผล (deliberative part) และความสุขของผู้สูงอายุ คือการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นนิรันดร์ สิ่งที่เป็นกฎสากล และหลักการที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตและจักรวาล และถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นให้แก่บุคคลรุ่นหลัง ซึ่งถือเป็นการเติมเต็มจิตวิญญาณส่วนของการเพ่งพินิจ (contemplative part) ดังนั้น ความสุขตลอดช่วงชีวิตของบุคคลจึงประกอบด้วย การเติมเต็มหรือการทำให้สมบูรณ์ของการมีชีวิตที่ดีในแต่ละขั้นตอนของชีวิตให้เหมาะสมกับขั้นตอนของชีวิตนั้นๆ โดยนัยนี้ ความสุขตลอดช่วงชีวิตของบุคคลก็คือแหล่งที่รวมหรือบรรจุกุณธ์ของความสุในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับขั้นตอนของชีวิตที่แตกต่างกัน (ประโยชน์ ส่งกลิ่น, 2561, หน้า 28-44)

พุทธจริยศาสตร์ : การตีความจริยศาสตร์ในโลกตะวันออก

พุทธจริยศาสตร์ (Buddhist Ethics) คือ เกณฑ์การตัดสินความดีความชั่ว หรือเป็นศาสตร์ที่วัดด้วยเจตนาเป็นตัวบ่งชี้ถึงการกระทำทุกอย่าง ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจดี ก็จะทำดีหรือทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้น สุขย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตัวเขาไป” เช่น การคิดพูดทำจะดีหรือชั่วอยู่ที่ตัวเจตนา ถ้าเจตนาดีถือว่าเป็นดี

19-20 มีนาคม พ.ศ. 2565 ณ หอประชุมสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์วิทยาลัยสงฆ์ล้านนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ถ้าเจตนาร้ายถือว่าเป็นชั่ว ดังพระบาลีบทหนึ่งว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กมมํ วทามิ ภิกขุทั้งหลาย เรา
ตถาคตขอเตือนว่า เจตนาเป็นตัวชี้กรรมคือ การกระทำ” คือเจตนาเป็นสำคัญในความดี ความชั่ว
(พระครูวินัยธรอำนาจ พลปญโญ, 2560 : 334)

ทฤษฎีพระพุทธจริยศาสตร์ในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ (1) การ
ไม่ทำความชั่ว (2) กระทำแต่ความดี (3) ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ (Tipitaka Thai, 10/90/50) จากการ
กระทำทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งเป็นขั้นแรกในการทำให้เจริญ ซึ่งมี 3 ประการ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุต
โต), 2546, น.101) คือ

1. สัมปัตตวิริติ เว้นสิ่งประจวบเฉพาะหน้า, เว้นเมื่อประสบซึ่งหน้า หรือเว้นได้ทั้งที่ประจวบ
โอกาส คือ ไม่ได้ตั้งเจตนาไว้ก่อน ไม่ได้สมาทานสิกขาบทไว้เลยแต่เมื่อประสบเหตุที่จะทำชั่ว นึกคิด
พิจารณาขึ้นได้ในขณะนั้นว่า ตนมีชาติตระกูล วัยหรือคุณวุฒิอย่างนี้ ไม่สมควรกระทำการเช่นนั้น
แล้วงดเว้นเสียได้ไม่ทำผิดศีล

2. สมาทานวิริติ เว้นด้วยการสมาทาน คือ ตนได้ตั้งเจตนาไว้ก่อน โดยได้รับศีล คือสมาทาน
สิกขาบทไว้แล้ว กังตเว้นตามที่ได้สมาทานนั้น

3. สมุจเฉทวิริติ หรือ เสตฺฐมาตวิริติ เว้นด้วยตัดขาด หรือด้วยชักสะพานตัดตอนเสียทีเดียว,
เว้นได้เด็ดขาด คือ การงดเว้นความชั่วของพระอริยะทั้งหลาย อันประกอบด้วยอริยมรรคซึ่งขจัดกิเลส
ที่เป็นมูลเหตุแห่งความชั่วนั้น ๆ เสร็จสิ้นแล้ว ไม่เกิดมีแม้แต่ความคิดที่จะประกอบกรรมชั่วนั้นเลย
วิริติ 2 อย่างแรก ยังไม่อาจวางใจได้แน่นอน แต่วิริติข้อที่ 3 จึงจะแน่นอนสิ้นเชิง

การตีความเรื่องจริยศาสตร์ในทัศนะของพุทธศาสนา ได้มีการตีความโดยยึดหลักของความ
ประพฤติอันเป็นไปในส่วนของปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ เนื่องด้วยพุทธศาสนา โดยเฉพาะพุทธแบบเถร
วาทนั้น ได้ยึดเอาความเป็น “สันติภูริโก” เป็นธรรมที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตัวเอง เป็น
“ปัจเจกตัง เวทิตัพโพ” เป็นธรรมที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว เป็น “วิญญูหิ” เป็นธรรมที่ผู้รู้รู้ได้เฉพาะตน
นั่นหมายความว่า ธรรมชั้นสูงที่สามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือนิพพานที่พุทธองค์ตรัสสอนนั้น
ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มุ่งเน้นไปในส่วนของปัจเจก คือ บุคคลใดพึงทำ บุคคลนั้นพึงได้ แต่ถึงกระนั้น จริย
ศาสตร์เชิงพุทธศาสนาก็ได้มีการแบ่งหลักเกณฑ์แห่งการประพฤติไว้เป็น 3 ชั้น (พระครูวินัยธรอำนาจ
พลปญโญ, 2560 : 335-338) ได้แก่

1. พุทธจริยศาสตร์ขั้นพื้นฐาน หรือขั้นต้น เรียกว่าเป็นหลักการแห่งมนุษยธรรมที่ทุกคน
จะต้องเว้นและต้องปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ

1) เบญจศีลหรือศีล 5 หมายถึง ธรรมชาติหรือกฎเกณฑ์ในการรักษากายวาจาให้เป็นปกติ ให้เรียบร้อย ให้มีระเบียบแบบแผนที่ดีงามซึ่งเป็นข้อปฏิบัติในการละเว้นจากการกระทำไม่ดี (ความชั่ว) 5 ประการ นอกจากหลักการให้เว้นหรือเป็นข้อห้ามแล้วยังมีหลักการที่ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นหลักการคู่กันเรียกว่าเบญจธรรมหรือเบญจกัลยาณธรรม หมายถึงธรรมที่ดีงาม ธรรมที่ทำให้บุคคลให้เป็นคนสมบูรณ์ซึ่งเป็นธรรมที่ต้องประพฤติตามมี 5 ประการ คือ เมตตากรุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร สัจจะ และ สติสัมปชัญญะ

2. พุทธจริยศาสตร์ชั้นกลาง ในข้อนี้หมายถึงหลักการในระดับกลางเป็นหลักการดำเนินวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมเพื่อให้เกิดความสุข ความสงบ เรียกว่าหลักการแห่งกุศลกรรมบถ หมายถึงทางสร้างความดีหรือทางทำความดีเพื่อไปสู่ความสุข ความสงบ ซึ่งเป็นธรรมที่สมบูรณ์ที่มนุษย์ควรประพฤติ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การประพฤติดีทางกาย (กายสุจริต) ความประพฤติดีทางวาจา (วจีสุจริต) และการทำดีทางใจ (มโนสุจริต)

3. พุทธจริยศาสตร์ชั้นสูง ซึ่งหมายถึงหลักการปฏิบัติของมนุษย์เพื่อการบรรลุคุณธรรมชั้นสูงหรือหลักการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตให้เป็นอิสระหลุดพ้นจากกิเลสเรียกว่า อริยมรรค กล่าวคือ ทางที่ประเสริฐ 8 ประการ ได้แก่ 1) สัมมาทิฐิ มีความเห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ มีความดำริชอบ 3) สัมมาวาจา มีการเจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ มีการกระทำชอบ 5) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพหรือเลี้ยงชีวิตชอบ 6) สัมมาวายามะ มีความพยายามชอบ 7) สัมมาสติ เพียรระลึกชอบ และ 8) สัมมาสมาธิ จิตตั้งมั่นชอบ (พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ, 2562 : 9-11)

นิยามความดี

ในพุทธปรัชญาเถรวาทมีทัศนะเกี่ยวกับความดีที่คุณค่าหรือคุณสมบัติที่มีอยู่ตามธรรมชาติเป็นเอกภาพ เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ว่าความดีคือสิ่งที่ทำลงไปแล้วไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน หรือแม้กระทั่งตัวเอง และเป็นประโยชน์เกื้อกูลให้กับสังคม การตีความเรื่องความดีในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น ได้กล่าวถึงความหมายและองค์ประกอบความดี ๕ ประการ (ขำนะ พาซื่อ, 2547, น.16-20) ดังนี้

1. ความดีในทัศนะศาสนา คำว่า “ความดี” ตามความหมายของศาสนาตรงกับคำว่า “บุญหรือกุศล” ความดีหรือบุญกุศล เมื่อก้าวโดยนัยทางธรรมชาติแล้ว หมายถึง คุณสมบัติทางจิตใจของมนุษย์เมื่อก้าวโดยเหตุ “ความดีหรือบุญกุศล” ก็คือ คุณธรรมเป็นเครื่องชำระจิตใจของมนุษย์ให้สะอาดบริสุทธิ์และผ่องใส และเมื่อก้าวโดยผล “ความดีหรือบุญกุศล” ก็คือ ความสุขที่มนุษย์จะได้รับนั้นก็คือความสุข

2. ความดีเชิงจิตวิสัย หมายถึง ความดีที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตากรุณา ความยุติธรรม ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น

3. ความดีเชิงวัตถุวิสัย หมายถึง ความดีที่อาศัยวัตถุที่เกิดขึ้นหรือมาจากวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย 4 มีอาหารที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เป็นต้น ความดีเชิงวัตถุวิสัยนี้หมายถึง ความดีที่มีอยู่ในฐานะ เป็นสิ่งที่เรารับรู้และเข้าใจได้เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม และต้องพบปะสังสรรค์ที่เกี่ยวข้องกัน ในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ พอสมควร เพื่อจะได้สัมผัสกับความสุขที่เกิดขึ้นจากสิ่งเหล่านี้

4. ความดีของปัจเจกชน หมายถึง ความดีอันเป็นส่วนบุคคลที่มนุษย์คนหนึ่งตัดสินใจกระทำ ด้วยความรู้สึกว่าเป็นความดีที่ตนควรกระทำ การกระทำความดีของปัจเจกชนในลักษณะนี้ ทางจริยศาสตร์เรียกว่า การกระทำตามหน้าที่ ส่วนความดีของสังคม หมายถึง ความดีที่กลุ่มชนกระทำด้วยความรู้สึกสำนึกว่าเป็นความดีที่ควรกระทำร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นความมกัตความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยถือหลักว่า การกระทำใดๆ ที่อำนวยผลเป็นประโยชน์สุขมากแก่คนในสังคม การกระทำนั้นเชื่อได้ว่า ดี ถูก

ดังนั้น เกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาทต้องอาศัยความจริงขั้นสมมุติ เพราะจริยศาสตร์ เป็นเรื่องที่อยู่ในขั้นของศีลธรรม นอกจากนี้ปัญหาวจรียศาสตร์ในเรื่องเกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธปรัชญาเถรวาทที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นปัญหาหนึ่งในปัญหาทั้ง ๓ ของจริยปรัชญา (พระสมปอง มนต์ชาติ (วงศ์สอาด), 2559, น. 100) ได้แก่

1) อะไรคือสิ่งประเสริฐที่สุดในชีวิตของมนุษย์ ตามพุทธมติดตอบได้ว่าเป็น นิพพาน เพราะนิพพานเป็นจุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนา แม้จะได้กล่าวไว้บ้างในการวิจัยนี้แต่ก็ น่าจะมีการวิจัยความคิดเรื่องนิพพานไว้โดยละเอียด

2) อะไรคือมาตรฐานขั้นสุดท้ายที่จะตัดสินการกระทำว่าดีหรือไม่ มาตรฐานขั้นสุดท้ายที่จะตัดสินการกระทำว่าดีหรือไม่ก็คือ เจตนา การกระทำที่ดีคือ การกระทำที่เกิดจากเจตนา เจตนาดีคือเจตนาที่ไม่มีความโลภ ความโกรธ ความหลงเจือปน หรือเป็นเจตนาที่เป็นไปเพื่อความไม่เบียดเบียน

3) ค่าทางจริยะมีสถานะภาพอย่างไร ประเด็นที่ถกเถียงกันมากเกี่ยวกับปัญหาที่เช่น ความดี ความชั่ว ความผิด ความถูก มีลักษณะเป็นปรนัยหรืออัตนัย ค่าทางจริยะเป็นสิ่งที่ตายตัวแน่นอน หรือ

เป็นสิ่งสัมพันธ์ซึ่งได้กล่าวไว้ข้างแล้ว แต่ก็น่าจะได้มีการวิจัยอย่างละเอียดเจาะจงเฉพาะปัญหาเรื่องค่าทางจริยะแต่เพียงอย่างเดียว

จริยศาสตร์กับการตีความเกณฑ์ตัดสิน

จริยศาสตร์ตะวันตก เวลาพูดถึงจริยธรรมจะแยกปรัชญาออกจากศาสนา นี่คือจุดสำคัญ เพราะฉะนั้นแนวคิดทางตะวันตกเมื่อพูดถึงจริยธรรมหรือศีลธรรมจะพูดถึงการไตร่ตรอง (Philosophizing) การคิดด้วยปรัชญาเป็นการคิดอย่างเป็นระบบ แยกออกจากศาสนา และสิ่งที่เป็นลักษณะสำคัญของตะวันตกคือเรื่องการคิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีทฤษฎีรองรับ และในที่สุดก็จะเน้นที่ Value Clarification ส่วนจริยศาสตร์ตะวันออก โดยเฉพาะพุทธจริยศาสตร์ จะมุ่งเน้นการตีความเกณฑ์ตัดสินในแง่ของคุณค่าเชิงพฤติกรรม เช่น การถือว่า กรรมคือการกระทำ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ยาทิสํ วปเต พิชิ ตาทิสํ ลกเต ผลํ กลยาณการี กลยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ” แปลความว่า บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว

การนำเอาจริยศาสตร์มาเป็นตัวตีความเพื่อการตัดสินบางสิ่งบางอย่าง จำเป็นต้องมองถึงสภาพ มูลเหตุแห่งการกระทำนั้นด้วย พุทธปรัชญาเลวาทมองถึงตัวเจตนาที่เป็นจุดเริ่มต้นของการทำกรรมต่างๆ ทั้งดีและชั่ว ถูกและผิด ซึ่งการทำดี อาจไม่ได้เป็นการทำถูกเสมอไป และการทำชั่ว อาจไม่ได้เป็นการทำผิดเสมอไป ขึ้นอยู่กับการตีความของผู้กระทำและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นี่จึงเป็นที่มาของปัญหาการตีความเกณฑ์การตัดสินทางจริยศาสตร์ว่ามีความถูก ผิด เหมาะสม ไม่เหมาะสม ควร ไม่ควร หรือไม่อย่างไร ตัวอย่างการนำจริยศาสตร์มาใช้ประกอบการตัดสินใจในปัญหา "การลงโทษประหารชีวิต" (Capital Punishment) ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่โต้แย้งกันมาเป็นเวลายาวนานว่าสมควรจะให้มีการลงโทษประหารชีวิตหรือไม่

นอกจากนี้แล้ว ควรคำนึงว่าการลงโทษประหารชีวิตจะให้ผลตอบสนองอย่างไรบ้างทั้งต่อผู้กระทำ ความผิด ญาติพี่น้องและสังคม ดังนั้น เห็นสมควรหรือไม่ที่จะให้ผู้กระทำความผิดได้มีชีวิตอยู่ต่อไป และใช้มาตรการลงโทษด้วยวิธีการอื่นที่สามารถชดเชยความผิดได้ อย่างเช่น การลงโทษจำคุกตลอดชีวิต ซึ่งเป็นวิธีการที่ให้ความคุ้มครองแก่สังคมได้เช่นกัน อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่เขาได้กระทำพลาดไปเพื่อกลับตัวเป็นคนดีของสังคม และข้อควรคำนึงอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจนั่นคือ ก่อนที่จะมีการตัดสินถึงขั้นประหารชีวิตนั้น การตัดสินหรือ

พิจารณาความยุติธรรมเพียงใด หรือมีความคลาดเคลื่อนจากพยาน หลักฐานหรือโดยเหตุอื่นใดหรือไม่ เพราะหากมีการลงโทษประหารชีวิตไปแล้วก็ไม่มีหนทางแก้ไขชีวิตให้กลับคืนมาได้ อีก และอีกมุมมองหนึ่งของผู้ที่สนับสนุนการลงโทษประหารชีวิตนั้นได้ให้ทรรศนะว่า ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการตัดสินลงโทษประหารชีวิตส่วนใหญ่นั้นจะเป็นผู้ต้องหาคดีอุกฉกรรจ์ อันได้แก่ ฆ่าบุพการี ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ล่วงหน้า ฆ่าข่มขืน หรือก่อคดีสะเทือนขวัญ เป็นต้น ฉะนั้น บทลงโทษประหารชีวิตจึงมีความเหมาะสมและความรุนแรงพอที่อาชญากรควรจะได้รับ เพราะชีวิตคนไม่อาจมีสิ่งใดกลับมาทดแทนได้ และในเมื่ออาชญากรไม่เห็นคุณค่าของชีวิตผู้อื่น อาชญากรก็ไม่สมควรที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป ดังนั้น ชีวิตของผู้บริสุทธิ์ควรได้รับการทดแทนด้วยชีวิตของอาชญากร

จากกรณีศึกษาดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า จริยศาสตร์นั้นได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการแสดงเหตุผล และให้ทางเลือกเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจว่า เมื่อมีผู้กระทำความผิดในคดีอุกฉกรรจ์แล้ว เห็นสมควรต้องมีการตัดสินลงโทษประหารชีวิตหรือไม่ เพราะเหตุใด แต่ทั้งนี้ ผู้ที่ใช้เกณฑ์ทางจริยธรรมจะต้องประกอบไปด้วยจริยธรรมในการตัดสินด้วย เพราะเกณฑ์ทางจริยศาสตร์ไม่ได้มีการระบุโทษของการกระทำผิดเกี่ยวกับชีวิตไว้ มีเพียงการระบุว่าสิ่งที่กระทำลงไปนั้นเป็นสิ่งที่ผิด ไม่ดี ถูกผิด ควร ไม่ควร เพียงเท่านั้น จึงขึ้นอยู่กับวิจารณ์อย่างแท้จริงในการพิจารณาตัดสินว่าควรดำเนินการลงโทษเช่นใดจึงจะเหมาะสมแก่เหตุแห่งพฤติกรรมหรือการกระทำนั้นๆ หรืออาจมองที่เจตนาของการกระทำว่าจงใจหรือไม่ประการใด มีเหตุอันสมควรที่ต้องทำหรือไม่ มีแรงจูงใจใดในการกระทำ หรือเป็นความจำเป็นที่จะต้องกระทำเพื่อเลี่ยงบางสิ่งบางอย่างหรือเพื่อระงับบางสิ่งบางอย่าง เช่น การวิสามัญฆาตกรรม เป็นต้น ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ไม่ว่าประเด็นทางจริยธรรมใด ๆ ที่ปรากฏขึ้นในสังคม จะสังเกตเห็นว่าการโต้แย้งและให้เหตุผล อันเป็นภาระหน้าที่ของจริยศาสตร์จะต้องเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่เสมอ แต่สิ่งที่นับว่าสำคัญประการหนึ่งสำหรับการใช้เหตุผลในเชิงจริยศาสตร์นั้นก็คือ จริยศาสตร์มิใช่การตัดสินลงโทษว่าทรรศนะของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถูกหรือผิด หากแต่หน้าที่ของจริยศาสตร์เป็นแต่เพียงการโต้แย้งและให้เหตุผลเท่านั้น

บทสรุป

การตีความ เป็นศาสตร์แห่งการอธิบายความไม่เข้าใจของปรัชญา ความรู้ ข้อถกเถียง และความไม่ชัดเจน รวมถึงศาสนาด้วย ปรัชญาและศาสนามีพื้นฐานทางความคิดที่แตกต่างกันอย่างมาก ปรัชญาเป็นเรื่องของเหตุและผลในการตอบข้อสงสัยต่างๆ แต่ศาสนา (บางศาสนา) เป็นเรื่องของความ

เชื่อว่าอาจไม่จำเป็นต้องใช้หลักเหตุผลเข้าไปเกี่ยวข้อง แต่มีเพียงศาสนาเดียวที่ใช้เหตุผลเข้าไปเป็น
พื้นฐานทางความคิดของศาสนาเช่นเดียวกับปรัชญา นั่นก็คือ ศาสนาพุทธ

การตีความเชิงจริยศาสตร์ เป็นการตีความจริยศาสตร์ หรือจริยธรรมในแง่ของความดี ความ
ชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร ซึ่งเป็นพื้นฐานของความรู้เชิงจริยศาสตร์ ซึ่งอาจรวมถึงเกณฑ์ตัดสินเชิงจริย
ศาสตร์ที่มองถึงความเหมาะสม สมเหตุสมผล และความเป็นไปได้ของเกณฑ์การตัดสินและสิ่งที่จะ
เกิดขึ้นจากการตัดสินนั้น ทรรศนะของนักปรัชญาตะวันตก เชื่อว่า “ความดี” เป็นเรื่องคุณค่าความ
ประพัตติของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “จริยศาสตร์” เป็นการประเมินค่าความประพัตติของ
มนุษย์ คำว่าคนดี หรือความดีเป็นประเด็นทางปรัชญาที่มีความซับซ้อน เกี่ยวข้องประเด็นเรื่อง
ศีลธรรม หรือจริยศาสตร์ต่างๆ คำถามพวกความดีคืออะไร แค่นั้นก็ดี หรือความดีมีปัญหามาน้อยแค
ไหน ตายตัวแคไหน เหล่านี้เป็นสิ่งที่ถกเถียงและหาข้อสรุปได้ยาก ขึ้นอยู่กับกรรม วาระ มุมมองและ
ปัจจัยอีกมากมาย แต่สิ่งหนึ่งที่พอจะตายตัวและใช้นิยามคนดีได้ ก็คือคำว่า ศีลธรรม (virtue) ซึ่งเป็น
เหมือนแนวทาง หรือคุณสมบัติที่คนดีทั้งหลายควรมี แต่กระนั้น การตีความเชิงจริยศาสตร์ของพุทธ
ศาสนานั้นได้มีการระบุถึงสิ่งที่เรียกว่า ความดี และ ความชั่ว ซึ่งแบ่งให้เห็นอย่างชัดเจน มีขั้นตอนของ
การเป็นคนดี หรือการประพัตติไว้ 3 ขั้น คือ ขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจ
ธรรม ขั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 และขั้นสูง ได้แก่ อริยมรรค ซึ่งถือได้ว่ามีความชัดเจนแจ่มแจ้ง
ในการตีความเชิงจริยศาสตร์ว่าความดีคืออะไร การทำดีต้องทำอย่างไร หากการกระทำใดตรงกันข้าม
ก็เรียกว่า ความชั่ว และนอกจากนั้น ยังมีการตีความที่ลึกลงไปอีกว่า การกระทำใดๆ ของมนุษย์ทั้งดี
และชั่วขึ้นอยู่กับสิ่งที่เรียกว่า “เจตนา” นี่จะเป็นตัวกำหนดให้เกิดการกระทำขึ้นทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ
ซึ่งจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามมากลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า “กรรม”

References

- กันยาวิรี สัทธาพงษ์. (2019). อรรถปริวรรต : การตีความปรัชญาหลังนวยุคกับพุทธปรัชญาสาราณีย
ธรรม 6 เสริมสร้างสังคมคุณธรรม, *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(1), 9-10.
- กิริติ บุญเจือ. (2549). *อรรถปริวรรต: คู่มือคู่มือปรัชญาหลังนวยุค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- ชาติรี ชุมเสน. (2556). *จริยธรรมกับชีวิต*. เอกสารประกอบการสอน. สำนักวิชาศึกษาทั่วไป :
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

- ชำนาญ พาชื้อ. (2547). *จริยศาสตร์เอกสารคำสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณบรณคาร.
ประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2561). *การฟื้นคืนกลับมาของจริยธรรมเชิงคุณธรรมในการบริหารรัฐกิจ*.
มหาสารคาม : หจก. อภิชาติการพิมพ์.
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ จันทาโก (ประมวน พานิช). (2562). พุทธจริยศาสตร์เพื่อความสุขใน
สังคม. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ*, 6(2), 9-11.
- พระครูวินัยธรอำนาจ พลปโย. (2560). พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาการศึกษาเรื่องความจริง
ความรู้ ความดี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(1), 334.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมปอง มนต์ชาโต (วงศ์สอาด). (2553). *การศึกษาเปรียบเทียบเกณฑ์ตัดสินความดีในปรัชญาของ
เพลโต กับพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2561). ปัญหาสำคัญของจริยศาสตร์, ค้นเมื่อ 23 มกราคม 2564, จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/637224>
- สุทน ทองเล็ก. (2562). คิดอย่างปราชญ์ กระบวนการวิชาชีพ : โสเครตีส. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2),
138 – 143.
- Bleicher, J.. (1980) . *Contemporary Hermeneutics: Hermeneutics as Method,
Philosophy and Critique*. London: Routledge.
- Duke, J.. (1977). Schleiermacher: On Hermeneutics. In F. D. E.